

8 | 2012 | **LOOMING**

Eesti
Kirjanike
Liidu
ajakiri

Ly Seppeli luulet
Arvo Valtoni Ravitseja
Lehte Hainsalu luulet
Kitzbergi kirjad Ameerikasse
Hellar Grabbi Mälestusi Eesti
Kodanike Liidu rajamisest

LOOMING

8/2012

Eesti Kirjanike Liidu ajakiri
Ilmub 1923. aastast

SISU

- Ly Seppel *Vanad mehed / Endises kodus / Haned-luiged* 1043
Arvo Valton *Ravitseja* 1047
Lehte Hainsalu *Talve nõidumine / Ilma ääre pääl jt. luuletusi* 1089
Hando Põldmäe *Merelt tõuseb udu / Nadjožnaja jt. luuletusi* 1095
Larissa Volpert *Seitse päeva Tartus. Näidend seitsmes pildis* 1099
Kaarel B. Väljamäe **ühel hommikul ärkad üles ja... / *kas tahame elada jt. luuletusi* 1119
Madis Kõiv *9. b. (IV osa)* 1123
August Kitzberg *Kirjad Ameerikasse. Valik kirju Andres Pranspillile* 1145
Hellar Grabbi *Mälestusi Eesti Kodanike Liidu rajamisest* 1164
Kärt Hellerma *Kaotatud maailma lõhn. Väljumisi argielust: looming, enesetapp ja uni* 1176
Tiit Hennoste *Häh, joodiku jutt!* 1181
Eleen Änilane *Mis värvi on armastus?* 1183
Kätlin Kaldmaa *Maaailma otsa esimesed ja viimased* 1184
Andres Langemets *Aja seiskamised* 1187
Kroonikat 1189
Sirje Kiin *Astrid Ivaski biograafia* 1189
Krista Kaer *Jumalate hukk lapsepilguga* 1190

LARISSA VOLPERT
Seitse päeva Tartus
Näidend seitsmes pildis

Kallile Pavelile 89. sünnipäevaks

Tegelased:

VASSILI ANDREJEVITŠ
ŽUKOVSKI, poet, Puškini sõber, Tartu ülikooli auprofessor
NIKOLAI JAZŌKOV, Tartu ülikooli filosoofiateaduskonna üliõpilane, poet, Puškini sõber
ALEKSANDR FJODOROVITŠ
VOJEIKOV, Tartu ülikooli kirjan-
dusprofessor, luuletaja
SAŠA, tema naine
MAŠA, Saša õde, Moieri naine
JOHANN FILIPPOVITŠ
MOIER, Tartu ülikooli kirurgia-
professor, dekaan, Maša mees, Žu-
kovski sõber
JEKATERINA AFANASJEVNA
PROTASSOVA, Saša ja Maša ema
ALEKSEI WULFF, filosoofia-
teaduskonna üliõpilane, Puškini sõ-
ber ja naaber Mihhailovskojes
JEVPRAKSIA WULFF (ZIZI),
Aleksei Wulffi õde
ANNA WULFF, Zizi õde
NASTJA, Vojeikovite teenija,
15-aastane, Saša piimaõde
AMALIA, tudengikõrtsi „Valge
härja juures” perenaine
BURŠID

Esimene pilt

*Tudengikõrts „Valge härja juures.”
Esiplaanil kaks lauda. Parempoolse
taga mängivad kaks burši kaarte. Si-
seneb Wulff. Selja taga hoiab ta buta-
foorset saabast ja kringlit.*

WULFF: *Eins! (Näitab saabast.)
Zwei! (Näitab kringlit.) Drei! (Va-
hetab nende kohad. Naer.)*

2. BURŠ: Hommikul paneb *Frau*
Müller tanu pähe, vaatab aknast väl-
ja, ja sildil... (Naer.)

1. BURŠ: Meedikud tegid talvel
ägedama tembu. Uusaastaball... äkki
seisab professoritütre ees kummitus.
Lina lüüakse lahti... preilike mines-
tas. (Naer.)

2. BURŠ: Kummitus istus pärast
kaks ööpäeva kartseris. Kirjutas
kõik seinad värsse täis. See oli vist
Jaak Peterson.

1. BURŠ: Mis sa nüüd? See oli
Martin Peeterson. Jaak pole meedik,
ta on filosoofiateaduskonnas... bal-
lile ei veaks teda ka lõa otsas. Nico-
las vannub, et tema värsid on puhas
muusika, kas või hakka ainuüksi te-
ma pärast eesti keelt õppima. Kuid
seintele ta ei kirjuta.

WULFF: Nad mõlemad, nii Jaak
kui Nicolas on Schilleri-hullud. Aga
seal ta ongi!

*Tuleb Jazōkov ning tervitab selts-
konda koomilise kummardusega.
Naer.*

1. BURŠ: Professor Kruhl!

2. BURŠ: Täitsa koopia!

WULFF: Täpselt nagu tema... vana
podagrahaige! Härrased! Laulame
Nicolas' auks!

JAZŌKOV: Aleksei, praegu on
hoopis teine meeleolu. (*Alustab*
„Krambambulit”, kõik laulavad
kaasa.)

WULFF (*Jazōkovile*): Joome?

JAZŌKOV: Grokki!

Istuvad teise laua taha.

WULFF: Me siin vaidlesime sinu sõbra Jaagu üle, ta viskas karnevalil ebasünda vembu.

JAZÓKOV: Võimatu. Pole tema moodi. Pealegi on ta hõivatud: kirjutab artiklit eesti täishäälikutest. Ta ju lõpetas Riia gümnaasiumi, oskab vanu keeli, inglise ja ka vene keelt.

WULFF: Kuidas tal läheb?

JAZÓKOV: Köha ei anna järele. Ja tal on palavik! Ma palusin juba Mašat, et Moier ta läbi vaataks, too justkui lubas...

Amalia toob grokki.

1. BURŠ: *Frau* Amalia saleda talje terviseks!

Kõik löövad kokku. Buršid jätkavad kaardimängu.

JAZÓKOV (*ringi vaadates*): Kuidas lood on?

WULFF (*võtab sedeli välja*): Aadressid: Riia, Königsberg, Hamburg.

JAZÓKOV: Oh, Filja! Oh, filosoof! Parajasti on ka Jaagul Riiga asja, ta isa on seal kellamees.

WULFF: Kas ta on eestlane?

JAZÓKOV: Isa on sakslane, ema eestlane. (*Vaatab jälle ringi.*) Ära venita, mis on puudu?

WULFF: Kaarikut ja riideid pole... Jaak muretses küll juba talupojakuue.

JAZÓKOV: Kaariku vaatame ka.

WULFF: Aga mis puutub riietesse — mäletad minu viimast vallutust? Tead, kelleks ta osutus? Vanakraamikaupemehe naiseks. Sealt saamegi riided. Veetlev olevus!

JAZÓKOV: Kadestan sind. Sul läheb kõik lihtsalt, lõbusalt, ja lahku minna oskad sa kenasti.

WULFF: Ja sina oled täielikus me-

lanhoolias. Naljakas. Mind peavad kõik ülikombekaks filosoofiks ja sind Amori vallatuks jüngriks. Kuid tegelikult?

JAZÓKOV: On vastupidi.

WULFF: Noh, kuidas seal asjad on?

JAZÓKOV: Protassova nuttis eile: „Vojeikov on iga päev purjus.”

WULFF: Rikkus tütarde elu ära ja nüüd nutab.

JAZÓKOV: Mis ta veel välja mõtles — pani naise luku taha...

WULFF: Ta läheb tõesti üle piiri...

JAZÓKOV: Aina kordab, et varsti hakkab peksma ka...

WULFF: Saša on imetlusväärne — ei kaeba ega hädalda.

JAZÓKOV: Mida siis teha?

WULFF: Ta võiks ära sõita... kas või Muratovosse...

JAZÓKOV: Tead ju isegi, et teda ei lasta... Vanaproua ütleb: „Türann!”

WULFF: See on küll sinu, mitte tema sõnavara. Sulle ju aina viirastuvad türannid. Ja Jaagule samuti, see ajab aina oma joru: „Keiser vabastas Eestimaa kõigest poolikult.”

JAZÓKOV: Aga kas sinu arust peab kannatama? Kui kodakondsuid piinatakse... ja kui inimesi turul müüakse?

WULFF: Kodakondsud pole meie asi. Ja õiguskorda ei saa meie muuta.

JAZÓKOV: Niisugune sa oledki. Kuid mina ei kavatsen kannatada.

WULFF: Tahad, et oleks nagu Prantsusmaal? Robespierre?

JAZÓKOV: Ei! Ka Venemaal pole alati orjus olnud. Vabadus on vanem. Tuleta meelde: Novgorod, vabariik, veetše — ja ei mingeid tsaare!

WULFF: Kas sa Siberit ei karda?

JAZÓKOV: Näe, temagi kirjutab mulle: „Ovidiuse nimel siiski ma vannun, luule liidab meid.”

WULFF: No näed. Too oli asumi-

sel, tema on praegu, ja sina, tähendab, oled järjekorras.

JAZŌKOV: Kõik võib juhtuda. See-eest satun heasse seltskonda. Näe, ka Jaak võib sinnasamasse kukkuda. Ta ei nõustu sosinal „salatsema”... Karjub värssides, isegi ust sulgemata: „Eesti saab vabaks!” Sina, filosoof, oled ju ka sellesse segatud?

WULFF: Jumala eest, ma ei tahtnud seda. Kõik puha sinu süü, aga ega sinu küüsisist ju ei pääse... Tead, kuidas Puškinile meeldib sinu kohta öelda: „Jazōkov on kindel nagu kalju.”

JAZŌKOV: Nüüd sa luuletad...

WULFF: Lisan juurde — kuid ka kleepuv nagu vihaleht.

JAZŌKOV: Tõsi või — kas ta nii ütleski?

WULFF (*naljatamisi skandeerides*): „Wulff, armas sõber, tere ka! Sa tule, kuni külmund maa...”

JAZŌKOV (*tema järel korvates*): „Jazōkovit, poeti ära jäta sa ka istuma...” (*Mõlemad naeravad.*) Üks asi on kehvasti — mida teha Basiliaga?

WULFF: Kui Žukovski ise ei taida, las kõngeb lollina... Kus mul segu don Quijotest ja mannapudrust!

JAZŌKOV: Ei saa. Temaga nii ei saa.

WULFF: Miks?

JAZŌKOV: Ei saa. Ehk sa teed talle asja selgeks?

WULFF: Säasta mind! Sinu mõte — helbi ise.

JAZŌKOV: Noh, ja mida ma ütlen? Vabandage, lugupeetud Vassili Andrejevitš, aga me tõmbasime teid koos Moieriga haneks.

WULFF: Küll sa midagi välja mõtled. Ülehomme on Saša sünnipäev, Trigorškojest saabuvad õed. Naer, melu... kära sekka ütledki.

JAZŌKOV: Ma ei tahtnud sinna

minnagi. Kui ma mõtlen selle mehe peale, läheb mul süda pahaks.

WULFF: Ei kõlba. Sünnipäev ju. (*Tõuseb püsti.*) Ära lange melanhooliasse, õnnetu seladon. Ja ühtlasi räägi Kristjan Jaak Petersonist, tema luuletustest ja kõhast. Homseni! (*Labkub.*)

Tuleb Amalia.

1. BURŠ: Suudluse eest — annan hinge pandiks!

AMALIA: Jumal karistab niisuguste naljade eest!

1. BURŠ: Aga jumal just käskis kõigil inimestel üksteist armastada.

AMALIA: Teie juba oskate öelda, härra tudeng. (*Koristab klaasid.*)

Eesriie.

Teine pilt

Võõrastetuba Vojeikovite majas. Keskel ümmargune laud. Vasakul aken vaatega aeda. Sellest paremal üks terrassile, vasakul veidi nurgeti paigutatud pianiino, mille taga seinanišis, silmade eest varjatuna, on malelaud sellele seatud malenditega. Üks paremal viib paraadtrepile.

Keskpäev Saša sünnipäeva eel. Protassova laob laual pasjanssi. Saša õpib pianiinol mingit pala.

NASTJA (*jookseb tупpa*): Jekaterina Afanasjevna! Küsitakse Marja Andrejevna.

PROTASSOVA: Ütle, et Maša pole täna veel käinud.

NASTJA: Palmide väike poiss on külmetunud... kõrge palavik.

PROTASSOVA (*Saša poole pöördudes*): Endal on mees professor, aga terve tänav jookseb tema juurde.

Näe, ka Nicolas käib peale: palugu mehel Jaak „läbi koputada”.

SASA: Minagi ootan teda juba hommikust saati. Teate, Weirauch on kirjutanud väga kauni muusika Basili luuletusele „Roosid puhkevad õitsele”, tahaks selle koos Mašaga selgeks õppida. (*Vaatab aknast välja.*) Seal ta ongi... aias. Nastja, lähme!

PROTASSOVA: Saša! Tooge sirelioksi! On ju sünnipäev. (*Saša ja Nastja lahkuvad.*) Kõigil on teda vaja... kõigile jätkub naeratust... ainult mitte mulle. Ma tahtsin ju parimat. Mees on soliidne, hoolitsev. Mõtlesin — küll aeg kõik haavad parandab. Žukovski võiks harvemini siin käia. Aga kõik ju paluvad. Muud ei kuule kui „Žukovski, Žukovski”... Ainult Vojeikov on tige. Issanda nuhtlus. Kui ma vaid ei unustaks talle arveid valmis panna.

Tuleb Vojeikov.

VOJEIKOV: Hullumaja. Kõik on pea peale pööratud. Ja teie, *maman*, olete ilmselt ametis... (*Protassova paneb kiiruga kaardid kokku.*) Tahaksin arveid vaadata. (*Protassova ulatab talle arved.*) Kulud on kasvanud.

PROTASSOVA: Muratovos elasime palju lähedamalt...

VOJEIKOV: Palun teid vähem Muratovot meenutada. Te kutsusite külalised kokku, ei vaevunud mulle isegi teatama. Võib-olla pole ma enam peremees omas majas? Õelge Sašale, et ma läksin nõukogu istungile. (*Väljub.*)

Tuleb Maša.

MAŠA: Tere päevast!

PROTASSOVA: Maša, sind otsiti taga...

MAŠA: Ma tean. Lippan kohe nende poole.

PROTASSOVA: Ära väga lippa. Sinu olukorras peab olema ettevaatlikum. Kas sa küsisid mehelt Petersoni kohta? Kas tõesti tiisikus?

MAŠA: Loodan, et mitte. Kus on lastemikstuur?

PROTASSOVA: Seal riuilil...

Mõlemad väljuvad. Naerdes jookseb sisse Nastja, rahmeldab mööda tuba, pühib tolmu. Tema järel tuleb Saša.

NASTJA: Oi, mis nüüd saab...

SASA: Noh, millega sa hakkama said?

NASTJA: Oi, mis nüüd saab!

Siseneb Protassova.

PROTASSOVA: No mis tembutamine see olgu, Nastja! (*Selgitab Sašale.*) Võttis pähe kõõgis tantsida ja ajas koore põrandale! Et end süüst puhtaks pesta, pani kassipoja nelja käpaga koore sisse ja laskis maja peale lahti. (*Saša naerab.*) Mis siin naerda. Ise juba peaaegu pruutis inime. Et seda rohkem ei juhtuks!

NASTJA: Ma enam ei tee, Jekaterina Afanasjevna. (*Lippab minema.*)

PROTASSOVA: Olete ta ära hellitanud. Peab aina meeles, et on sinu piimaõde. Teda on vaja õpetada, teie soosite hoopis vallatusi.

SASA (*embab teda*): Ärge pahandage, ema.

Nastja tormab sisse.

NASTJA: Külalised saabusid! Külalised saabusid! (*Jookseb välja.*)

Kõlavad tervitused: „Tere! Soyez les bienvenus!” Sisenevad Anna ning Jevpraksia Wulff, Saša, Žukovski, Jazõkov, Wulff.

SAŠA: Kuidas te pärale jõudsite? Kuidas tee oli?

ZIZI: Seiklustega!

ANNA: Ratas läks katki. Kartsime, et tuleb ööseks tee peale jääda.

SAŠA: *Quelle horreur!* Missugune õudus!

ZIZI: Siis nägime, et läheneb tõld.

JAZÕKOV (*koomilise ebmatusega*): Röövel!

ANNA: Tiibadjutant krahv Stroganov. Kihutab Revelisse.

ŽUKOVSKI (*naljatlevalt*): Päästja!

ZIZI: Nagu ta Anjuta poole vaatas, nii kangestus.

ŽUKOVSKI: Iseenesestki mõista...

ANNA: Zizi!

ZIZI: Siis leiti ka ratas... ja tõld sai edasi sõita.

Saša paigutab külalised lauda.

ŽUKOVSKI: Rääkige nüüd... ja täpsemalt. Kuidas Trigorskojes elatakse? Kuidas läheb Praskovja Aleksandrovnal?

ZIZI (*embab Wulffi*): Ootab Aljošat. Vaevu saime end viieks päevaks siia lunitud.

ŽUKOVSKI: Ja kuidas läheb teie naabril?

ZIZI: Puškinil? Ta käib meil iga päev. Luuletused... ekspromptid... igasugu üleannetused...

ANNA: Hiljuti mõõtis ta Zizi taljet, siis enda oma. Ja teate, mis välja tuli?

ŽUKOVSKI: Kardan sellele isegi mõelda...

ZIZI: Need osutusid ühesugusteks. (*Üldine naer.*) Ja siin on kõigile te-

ma kirjad. Teile, Vassili Andrejevitš, teile, Nicolas, sulle, Aljoša. (*Jagab kirju.*)

ŽUKOVSKI: Meie ootame ju Puškinil siia. Operatsiooniks on kõik valmis. Ta lubas Moierile kirjaga teatada, ja too nuriseb iga päev: „Mida ta venitab?”

ANNA: Ta esitas keisrile palvekirja, et tal lubataks Derptis operatsioon teha. Nüüd ootab vastust. Ja kordab nagu palvet: „Küll lähaksin ma Derpti linna siit kas või kohe koidu eel...”

SAŠA: Tundub, et ta on väga õnnetu.

ZIZI: Kes? Puškin? Meie majas — mitte iialgi.

ANNA: Seevastu oma kodus — on päris omadega läbi!

ZIZI: Tõepoolest, ei, Anjuta...

ŽUKOVSKI: Tõepoolest, jah, Jevpraksia Nikolajevna. Ta kirjutab siin mulle: „Päästa mind kas või kindlusevangi või Solovetsi kloostriksse.”

SAŠA: Kas tõesti nii hullusti?

ANNA: Kohutav masendus...

WULFF: Kuid oskab ka lõbutseada. Näe, kirjutab: „Me siin kas surmraskelt täis või põrgulikult armunud.” (*Naer.*)

SAŠA: Kuidas ta sellega toime tuleb? Masendus ja lõbu... kurbus ja rõõm — ja kõik korraga...

ŽUKOVSKI: Noh, see on ju Puškin, Sašake. Kuid väljapääs...

ANNA: Väljapääs on üks — tint ja sulg. Ta kirjutab tragöödiat Godynovist.

SAŠA: Kõigile on ajalugu pähe löönud. Näe, ka Nicolas...

WULFF: Nicolas'le veel ka poliitika, nagu tema sõbrale Jaagule...

Too sonib aina tulevasesst vabast Eestimaast, keiser olevat orjuse vaid

„osalt kaotanud”. Kuid Nicolas on päris ära pööranud: on valmis otsekohe Novgorodi suurt veetšekella oma võõrastetuppa tirima ning seal üle kogu Venemaa kellamängu kuulda laskma.

JAZÓKOV: Nüüd räägid sa küll väga luuleliselt, filosoof. Sina tahaksid, et oleks ainult rahu ja vaikus...

WULFF: Filosoofia ja kunst. Vaid selle nimel tasub elada...

ZIZI: Aga kas mängud ja šaraadid ka tulevad? Ma armastan hirmsasti pimesikumängu.

SAŠA: Homme tulevad.

ZIZI: Ja luuletused, ekspromptid?

SAŠA: Kõike tuleb. Meil on ju siin puha poeedid. Ning selle tudengiparnassi tsaarid on Nicolas ning Jaak. (*Naer.*)

ŽUKOVSKI: Mida siin naerda? Niisugused tsaarid on ajaloomuusale armsamad mõnestki kuulsast monarhist.

WULFF: Võib-olla ehk — saja aasta pärast...

JAZÓKOV: Aga võib-olla ehk ka hesaja pärast...

WULFF: Siis mõni pedant...

JAZÓKOV: Kes kahjuks pole Walter Scott...

WULFF: Mõtleb välja romaani...

JAZÓKOV: Äkki hoopis lavatüki...

WULFF: Meie... patuste kohta...

ANNA: Ja maalib meist sellise pildi...

SAŠA: Et me iseend...

KÕIK: Ei tunneks iial ära! (*Naer. Protassova hää: „Saša, palu kõik siia.”*)

Kõik väljuvad. Eesriie hakkab sulguma. Keskele tulevad Žukovski ning Jazókov, jätkavad naerdes lõbusat vestlust.

ŽUKOVSKI: Krõlovi võiks täiendada: „See eesel tõtt ja õigust tundis, kuid koorem tänagi on seal.” (*Mõlemad naeravad.*)

JAZÓKOV: Vassili Andrejevits, teate, Jaak Peterson on kirjutanud imelise luuletuse kuust, see on üht-aegu romantiline ja humoristlik, nii pole veel keegi kirjutanud

ŽUKOVSKI: Kahju, seda keelt ma ei oska.

JAZÓKOV: Võiks proovida reaalust. Neis on muusika peamine. Määravad on täishäälikud... nagu itaalia keeles, kõik on lalev... kuid see on vabavärs... ilma riimita. Erakordne anne! Kuid, vabandage, ma tahtsin muust rääkida... mida kirjutas Puškin kindlusevangistusest?

ŽUKOVSKI: „Päästa mind kas või kindlusvangi või Solovetsi kloostrisse...”

JAZÓKOV: Vahest oleks parem — Hamburgi?

ŽUKOVSKI: Vabandage... ma ei mõista...

JAZÓKOV: Puškin ei sõida Derpti mitte operatsioonile.

ŽUKOVSKI: Milleks siis?

JAZÓKOV: Ta valmistub põgenema.

ŽUKOVSKI: Mis te nüüd, kullake! Te olete lihtsalt liiga palju Byronit lugenud... gjaurid... korsaarid...

JAZÓKOV: Mis puutub siia Byron! Näete... kiri... ta palub andmeid kõikide peatuspunktide kohta.

ŽUKOVSKI: See on ju vaid unistus, päästev mõttemäng.

JAZÓKOV: Kõik on äärmiselt tõsine. Wulffil on juba välispass käes. Jaak on kutsar. Puškin läheb teenrina.

ŽUKOVSKI: Kuid siis tuleks ju ka Moierile öelda.

JAZÓKOV: Mitte mingil juhul!

See pole meie saladus. Pealegi on tal nii süda rahulikum: ta pole asjasse segatud.

ŽUKOVSKI: Teate, missuguse dialoogi Moieriga mulle rektor Ewers täna esitas: „Härra professor, on tulnud teateid, et te andsite abi viimases duellis kannatanule?” — „Jah.” — „Kuid dekaanid on rangelt kohustatud teatama mulle kõigist duellidest...” — „Ma olen andnud Hippokratere vande arstisaladuse hoidmisest. Selle kohta, mida teab arst Moier, pole midagi antud teada dekaan Moierile...”

JAZŌKOV: Väga hästi öeldud. Johann Filippovič oskab saladust hoida. Kuid see ei lähe.

ŽUKOVSKI: Sündigu teie tahtmine. Üldiselt aga pole kena segada inimest niisugustesse asjadesse, nende olemust selgitamata. Aga kuna ma ei suhtu sellesse ettevõtmisse tõsiselt... Puškin ja põgenemine... (*Raputab eitavalt pead.*) Äрге mossitage. Lähme parem külaliste juurde.

Labkuvad.

Eesriie.

Kolmas pilt

Pidulik õhtu Vojeikovite majas. Saša sünnipäev. Protassova mängib valssi. Külalised tantsivad. Saša ja Vojeikov mängivad malet.

SAŠA: Aleksandr! Anna alla!

VOJEIKOV: Milleks kiirustada.

Nende juurde astuvad Wulff ning Jazŏkov.

SAŠA: Matt kolme käiguga!

JAZŌKOV: Braavo!

WULFF: Ilus! Aleksandr Fjodoro-

vič, te võlgnete võitjale madrigali.

VOJEIKOV: Aga palun!

Глуха, нема, слепа, не видишь, не внимаешь:

Твоя душа — в коне,

Твой ум — в слоне,

Хладнокровием противника смущаешь,

Блстаешь и разишь.

Ты больше, чем Кутузлов:

Он побеждал, пленял лишь Турок и Французов;

А ты и Русских не щадишь.¹

KŌIK: Braavo! Braavo!

SAŠA: Tänan.

ŽUKOVSKI (*vaikselt*): Saša, nüüd peaks pimesikku mängima... Zizi rõõmuks.

SAŠA: Ja nüüd mängime pimesikku! Aleksandr alustab. (*Seob Vojeikovi silmad kinni ja sosistab.*) Püüa Zizi kinni.

VOJEIKOV (*tabab Zizi*): Jevpraksia Nikolajevna. Nii painduvaid ja peeni sõrmekesi pole kellelgi.

ZIZI: Te meelitate mind, Aleksandr Fjodorovič.

SAŠA: Zizi jätkab ning jagab ülesandeid nagu pandilunastamise mängus.

VOJEIKOV (*Zizile*): Halastage...

Zizi tabab Nikolai.

ZIZI: Nicolas. (*Üldine naer.*) Lugege luuletus sünnipäevalapse auks.

JAZŌKOV: Aga kas tohiks — selle linna auks, kus sünnipäevalaps elab?

KŌIK: Palume! Palume!

¹ Kurt, tumm ja pime, ei tunne ega näe: / Su hing on ratsu sees, / Su mõistus — vankris, / Viid külmalt segadusse vastase / Ja ulja rünnakuga hävitad. / Sa oled Kutuzovistki üle: / Tä võitis, vangistas vaid türklasi ja galle; / Kuid sa ei anna armu venelastelegi.

JAZŌKOV: „Derpt”. Neli rida.
(*Vaatab Žukovski poole.*)

*Мы здесь творим свою судьбу,
Здесь гений жатъся не обьязан
И Христа-ради не привязан
К самодержавному столбу.²*

ŽUKOVSKI (*tasa Jazŏkovile*): Kuid on seotud Venemaa külge.

ZIZI: Nicolas, täitke pandiülesanne. Luuletus sünnipäevalapse auks...

JAZŌKOV (*Sašale*): Ma palun andeks anda need värsid, olen Parnassosel alles noor õpilane. Mu häbelikud pillikeeled ei suutnud ülistada teid...

ZIZI: Nicolas, ma palun teid tõepoolest...

JAZŌKOV (*järsku tõsinedes*):

*Забуду ль вас когда-нибудь
Я, вами созданный? Не вы ли
Мне песни первые внушили,
Мне светлый указали путь
И сердце биться научили.³*

VOJEIKOV (*tasa Zizile*): Ja enne seda ta süda ei löönudki... (*Zizi naerab.*)

KŌIK: Braavo!

Saša ning Jazŏkov eemalduvad.

SAŠA (*Jazŏkovile*): Tänan, Nicolas. Mis kaunid värsid! Ma pole neid ära teeninud...

JAZŌKOV: Aleksandra Andrejevna, te ju teate...

SAŠA: Pole tarvis, Nicolas, sõnad tähendavad siin vähe.

JAZŌKOV: Ma olen tahtnud juba ammu teile öelda...

2 Siin oma saatust ise loome, / Siin geenius ei pea kõssitama / Ja pole almusepalujana seotud / Isevalitsuseposti külge.

3 Kas suudan unustada teid, / Kes ma ju teie loodud? Eks teie ju / Mu esimesi laule innustanud, / Kirka tee mulle kätte juhatanud / Ning südant lööma õpetanud.

SAŠA: Poeedid on alati endale inspiratsiooniallikaid välja mõelnud. Ovidius, Dante, Petrarca. Ma olen õnnelik, kui olen teie Laura. (*Labkub.*)

ZIZI: Sama ülesanne — Vassili Andrejevitš!

ŽUKOVSKI: Teate, muusika on sõnadest parem. August Weirauch saatis noodid minu luuletusele „Roosid puhkevad õitsele”. Suurepärase romanssi, võib-olla Maša laulab meile?

ZIZI: Ei, kontsert on pärast teejoomist. Praegu on teie kord esineda.

ŽUKOVSKI:

*Всегда, всегда разгорячаешь
Ты пламенной своей душой
И сердце и рассудок мой...⁴*

VOJEIKOV (*Zizile*): Õilis hing. Miskipärast pole ta täna veel oma seedimise üle kaevanud. (*Zizi it-sitab.*)

SAŠA: Kallis ristiisa, aitäh.

ZIZI: Teie kord, Aleksandr Fjodorovitš...

VOJEIKOV: Mis kasu on igavast abielumehest...

KŌIK: Palume! Palume!

VOJEIKOV: Te teate ju, et minu muusa on sapine daam...

ŽUKOVSKI: Või veel! Naerab kõigi üle! Aga ega endalegi armu anna...

ZIZI: Kas see oli satiiris „Hullumaja”? Kuidas see oligi? Ei mäleta.

ANNA:

*Тот Воейков, что Делиля
Столь безбожно искажил,
Истерзать хотел „Эмиля”
И Вергилию грозил...⁵*

ZIZI: Meelde tuli!

4 Ja ikka, ikka lööma süütad / Sa leegitseva hingega / Mu südames ja meeles...

5 Too Vojekov, kes Delille'i / Moonutas nii häbitult, / Oleks sandiks teind „Emile'i” / Ähvardas Vergiliust...

*Должен быть как сумасбродный
В цепь посажен, в Желтый Дом,
Темя все обрить сегодня
И тереть почаще льдом.⁶*

Naer.

VOJEIKOV: Noh, ja kuidas jääb, Saša? Kas loen?

SAŠA: Muidugi loe.

VOJEIKOV: *Твоя любовь меня и греет и хранит,*

*Под бурей и грозой во тьме путе-
водитель*

*И за минувшее мой с Богом при-
миритель,*

*Ты против самого себя мой верный
щит.⁷*

KÕIK: Braavo!

JAZÕKOV (*vaikselt*): Head värvid. Poleks oodanud.

VOJEIKOV (*Sašale vaikselt*): Ja kas sina ei ütlen mulle midagi?

SAŠA: Ma ei mõista sind... Sinus on nii palju koos...

VOJEIKOV: Kõigis on mitu isikut koos...

SAŠA (*näitab sinikat käel*): Ma pole veel andestanud.

VOJEIKOV: Kes palju peksab, see palju armastab. Niisuguse asja annavad naised hõlpsasti andeks...

SAŠA: See on õige, kui armastatakse...

VOJEIKOV: Sa tahad öelda...

SAŠA: Jah, nimelt seda.

VOJEIKOV: Kas arvad, et see sinu

6 Tuleks nagu hullumeelne / Ketti panna, hullumajja, / Kõilaks ajada, ja kohe / Jääga sagedasti hõõruda.

7 Su armastus mind soojendab ning hoiab, / Teed jubatab nii pimedas kui tormis / Ja lepib mu mineviku Jumalaga, / Sa oled mulle kindel kilp mu enda vastu.

magusate salmikeste treial on ingel? Kui sa teda kõrtsis näeksid...

SAŠA: Ta on ka kõrtsis inimene.

ZIZI (*joostes nende juurde*): Kui tore on siin teie pool!

VOJEIKOV: Tulge sagedamini külla, Jevpraksia Nikolajevna.

ZIZI: Aleksei, kutsu meid sagedamini külla. Näe, ka Aleksandr Fjodorovitš kutsub. Teie, Aleksandra Andrejevna, olete ilmselt maailma kõige õnnelikum naine...

SAŠA: Muidugi, Zizi. Ma olen maailma kõige õnnelikum naine.

JAZÕKOV: Palun vabandust, ma pean lahkuma. (*Läheb ukse poole.*)

WULFF (*kiirustab talle järele*): Mis juhtus?

JAZÕKOV: Kiired toimetused.

WULFF: Ära nüüd soni!

JAZÕKOV: Kuradile! Valed ümberringi! Lähen ära!

WULFF: Kuhu?

JAZÕKOV: Kas või kõrtsi! Seal on vähemalt õhk puhtam.

WULFF: Ära lärma! Sa pole veel kõrtsis. Rikud peo ära.

JAZÕKOV: Tõde on tähtsam. Keegi peab ju silmad avama.

WULFF: Kes sind palus?

JAZÕKOV: See pole sinu asi!

WULFF: On küll. Mu õed ei tulnud selleks siia.

JAZÕKOV: Lase mind lahti! (*Lahkub.*)

ANNA: Mis temaga juhtus?

WULFF: Tühiasi. Kapriis. Varsti tuleb tagasi.

PROTASSOVA: Palun kõiki lauda.

Kõik väljuvad. Tuleb Nastja, koristab tuba, avab akna. Tema järel tuleb hüilides Vojeikov, kes algul püüab teda justkui mängides, siis surub vastu seinale.

NASTJA: Jätke järele, Aleksandr Fjodorovitš, see ei kõlba...

VOJEIKOV: Ole tasa...

NASTJA: Laske mind lahti, ma hakkam karjuma...

VOJEIKOV: Vaata sa mul...

NASTJA: Laske lahti!

VOJEIKOV: Täna öösel ära ust lukku pane!

NASTJA: Laske mind lahti!

VOJEIKOV: Ja mitte kellelegi sõnakestki... said aru?

NASTJA: Oi, keegi tuleb...

VOJEIKOV: Vaata ette, kui vastu hakkad... läheb kehvasti...

NASTJA (*nutab*): Jätke järele... Jekaterina Afanašjevna kutsub...

VOJEIKOV: Kuulsid, mis ma ütlesin? (*Nastja nuuksub.*) No olgu... mine...

Nastja jookseb ära.

Eesriie.

Neljas pilt

Vojeikovite võõrastetuba. Saša loeb, Maša õmbleb.

MAŠA: Ma nägin täna niisugust und... Kõik oli nagu vanasti meie Muratovo võõrastetoas. Lõbutsesime, mängisime šaraade, olime nii õnnelikud... Basil luges humoristlikke värsse...

SAŠA: Kui lõbus ta tollal oli... Kus tema, seal nali ja naer...

MAŠA: Äkki tuli keegi... nägu polnud näha... tõstis kogu mööbli ümber, toolid ja tugitoolid viis minema. Me seisime... istuda polnud kuhugi... Nii piinlik...

SAŠA: Ära kurvasta... Saaksin ma sulle unenägusid valida!

MAŠA: Ja millised sa valiksid?

SAŠA: Ainult helged... et kõikjal oleks ainult headus... nagu sina ikka ütled — et jumalat oleks tunda.

MAŠA: Kullake, see pole mina, need on Žukovski sõnad: „Jumal avab end meile igas heateos ja heas tundes.”

SAŠA: Miks me täna aina Basilist räägime...

MAŠA: Vihm ei jää järele... nagu poleks mai, vaid september.

SAŠA: Oota... mida sa loed? Seda ma arvasin — jälle „Valerie”.

MAŠA: Näe siin... ta vaeleb sünnitusvaludes. Gustav kuuleb ta oigeid ja läheb äärepealt hulluks.

SAŠA: Aga kõik lõppes ju õnnelikult. Kõige rohkem kannatusi põhjustavad meile need õnnetused, mida me ootame ja mis kunagi ei juhtu.

MAŠA: Võiks arvata, et hoopis sina oled vanem ning mina noorem õde, ja et minul on halb ja sina oled õnnelik. Ma ju tean, kuidas sa öösiti nutad.

SAŠA: Jäta, Maša.

MAŠA: Keegi ei usuks, missugune põrgu meil siin on. Zizi oli eile nii vaimustuses. Iga päev on joomine, solvangud, ja külaliste ees on ta voo-ruse kehastus.

SAŠA: Ära nüüd... sa ju tead... sellest ma vaikin. Igaüks peab oma risti kandma.

MAŠA: Nii ei saa, masendus tuleb peale, aga see on patt. Ma tean, mida teha, on rohtu: August tõi oma romansi Basili sõnadele „Itta, ikka itta”. Lähme, ma laulan sulle. Ma luban, see teeb su meele rõõmsamaks. (*Mõlemad lähevad klaveri poole.*)

Nastja tormab sisse.

NASTJA: Oi, mis juhtus! Jazõkov

kukkus Toomemäel hobuse seljast!
Täie hoo pealt!
SAŠA: Oh! (*Libiseb toolilt maha.*)
MAŠA: Mis juhtus? Nastja, vett!

Nastja rabeleb mööda tuba ringi.

SAŠA: Ei midagi, juba möödas... süda. Nastja, räägi selgemalt...

NASTJA: Ma ei tahtnud... andke andeks... ma ei mõelnud...

MAŠA: Jäta halisemine! Räägi selgemalt...

NASTJA: Aleksei Nikolajevitš jooksis tema juurde, tema lamab kui surnu... Ei liigutagi. Seal pingil seisis ämbritäis vett, ja tema tuttav, noh, see pikkade juustega vibalik... kallas selle kõik talle peale... Siis Nikolai Mihhailovitš tõusis püsti ja astus edasi...

MAŠA: Miks sa siis kohe ei öelnud, rumaluke.

NASTJA: Tagasi läksid nad koos. Ta oli üleni märg, aga muudkui vaidlema...

MAŠA: Mille üle?

NASTJA: Nagu ikka, selle üle... kuidas see oligi... veetše...

MAŠA (*pöördub Saša kaelust labti nõõpides Nastja poole*): Parems oleks, kui su Jazõkov oma eksamid ära teeks. Näed, kui palju tal on neid tegemata. Ja ka tema sõber, see rändurisauaga... on samuti üleni kõrbemas.

NASTJA: No ja mis siis! See-eest on Nikolai Mihhailovitš lõbus... (*Lip-pab minema.*)

SAŠA: Sai pähe pool ämbrit vett... läheb ja muudkui vaidleb. Milline õnn!

MAŠA: Aga sa ju kinnitasid mulle...

SAŠA: Usu, ma ei mõistnud end isegi. Alles nüüd sain aru, kui hingede löi kinni.

MAŠA: Mida me nüüd teeme?

SAŠA: Ma pean ära sõitma... kas või ajutiselt. Kardan iseenast... Äkki teeb ta sellest jälle juttu...

MAŠA: Lollus!

SAŠA: Ma ei suuda talle vastu seista. Nagu mingi lummus. Värisen üleni.

MAŠA: Saša!

SAŠA: Peab ära sõitma! Kuni ta pole märganud või aru saanud... Minema siit! Mašakene!

MAŠA: Sul pole kuhugi sõita.

SAŠA: Aga Muratovosse?

MAŠA: Ta ei lase...

SAŠA: Küll ta laseb... räägin talle augu pähe... Ega ta iseenda vaenlane pole...

MAŠA: Sa ei hakka talle ometi selgitama?

SAŠA: Juba selgitasin.

MAŠA: Saša!

SAŠA: Ütlesin, et ma ei armasta teda.

MAŠA: Ja tema?

SAŠA: Pööras naljaks.

MAŠA: Jumal küll! Milleks? Sa piinad ennast.

SAŠA: Ma ei armasta teda. Ja mis veel hullem — ei austa. Petma ei taha hakata, aga mul on õigus ära sõita.

MAŠA: Ma tõesti ei tea... te olete ju altari ees paari pandud...

*Ukse taga hüüded: „Saabusid... pange kuivad riided... soojendage ennast!” Saša väljub, Maša istub jälle õmblustöö taha, ümised midagi. Sise-
neb Žukovski.*

ŽUKOVSKI (*ulatab talle ravimi*): On aeg... võta...

MAŠA: Tänan, Basil, jäta mind...

ŽUKOVSKI: Minu silma all...

MAŠA: Ma ei unusta...

ŽUKOVSKI: Minu silma all...

MAŠA: Oled vast sina, Basil... (*Võtab rohu ära.*)

ŽUKOVSKI: Igavene tüütus.

MAŠA: Kuidas ma sellest unenäost üle saaksin?

ŽUKOVSKI: Juba jälle Muratovo?

MAŠA: Igal ööl. Algab hästi, ja siis... on öudne...

ŽUKOVSKI: Pole vaja karta. Sa saad tütre... Katjakese.

MAŠA: Kuidas?

ŽUKOVSKI: Katjuša... Catherine'i...

MAŠA: Sa mõtlesid juba nimegi välja...

ŽUKOVSKI: Samasuguse tasase ja armsa nagu sinagi.

MAŠA (*naerab*): No mis inimene sa küll oled!

ŽUKOVSKI: Ma armastan teda juba nagu enda oma.

MAŠA: Millal sa ära sõidad?

ŽUKOVSKI: Saadame külalised ära... ja sõidangi.

MAŠA: Millal sa tagasi tuled?

ŽUKOVSKI: Püüan võimalikult varsti tulla.

MAŠA: Palun, ma väga palun. Sinu abi võib vaja minna. Sašal on tingimata tarvis ära Muratovosse sõita.

ŽUKOVSKI: Mis uudis see on? Milleks?

MAŠA: Ära päri, Basil, usu, see on tema ainus pääsetee.

ŽUKOVSKI: Või nii... Mehe juurest ära joosta — see ei kõlba. Önn on taeva teha. Meie ju... kannatasime?

MAŠA: Kannatasime... anna andeks. (*Labkub peaaegu nuttes.*)

Tuleb Moier nootidega.

MOIER: Teate... kahjuks... sellel filosoofil, poeedil, Nicolas' sõbral...

on kopsudega hullusti. Talle oleks vaja sooja piima ja värsket pekki. Aga veel parem... lõunasse!

ŽUKOVSKI: Oh häda... vaese tudengi jaoks on see kauge unistus!

MOIER: Võib-olla mõtleme midagi välja... ah jaa, ma lubasin teile, Vassili Andrejevitš, Rossini, näete — siin see on.

ŽUKOVSKI: Tegite mulle rõõmu, aitäh... Võtan Peterburisse kaasa. Ja ka August Weirauchi romansid, temast ei ole seal peaaegu kuuldudki, aga ta on ju suurepärane laululooja, mitte kehvem Schubertist.

MOIER: See on ehk natuke üle pakutud, aga jah, ta on tõesti hea helilooja. Nii et sõidate ära?

ŽUKOVSKI: On aeg. Palju asju on kogunenud.

MOIER: Tulge varsti tagasi. Siin võetakse teid alati rõõmuga vastu.

ŽUKOVSKI: Kas teiegi?

MOIER: Kas te kahtlete selles?

ŽUKOVSKI: Inimene on kummaline olend. Ma tean, et ei peaks siia tulema, aga sõidan ikka. Visklen nagu kala pannil. Derpt — Peterburg, Peterburg — Derpt.

MOIER: Ma saan ju kõigest aru, Vassili Andrejevitš...

ŽUKOVSKI: Vaevalt küll, Johann Filippovitš. Ma ei saa endast ka ise aru. Tundub, et petan nii ennast kui teisi. Kirjas olen kirjutanud: „Maša on kehastunud poeesia. Saatust kihutas meist mööda, midagi väärtuslikku lõhkumata: armastust hea ja ülla vastu, austust elu vastu ja usku ilusse meie ümber.” See on tõsi, aga samas mitte... Mõndagi on välja ütlemata...

MOIER: Kirjutate nagu minevikust, aga see on ju olevik.

ŽUKOVSKI: Teil on ilmselt õigus.

MOIER: Jah, inimene on kummali-
ne olend. Eile laulis Maša Weirauchi
uut romanssi teie sõnadele, ma just-
kui oleksin pidanud armukadedust
tundma, aga tundsin hoopis rõõmu.
Tulge rutem tagasi ja ärge piinake
ennast. Uskuge, ma olen teie sõpru-
se üle uhke.

ŽUKOVSKI: Tänan. Tunne on vas-
tastikune. Kui te poleks nii suure-
meelne, ei saaks ma siin käia.

MOIER: Mis te nüüd... Unustasin
küsidä: kuidas enesetunne on?

ŽUKOVSKI: Jah, doktor, teie
mikstuur ei aidanud, kõht kipub
ikka valutama...

MOIER: Lähme, ma kirjutan teile
uue rohu.

*Lahkuvad. Tuleb Vojeikov. Istub
malelaua taha. Seab nuppe. Mõtleb.
Tulevad Jazõkov ja Wulff.*

WULFF: Kuidas lood on?

JAZÕKOV: Kutsar Jaak on juba
täies varustuses, muretses endale rei-
sikuue ja nokkmütsi.

WULFF (*ringi vaadates*): Ära lär-
ma. Ka seintel on kõrvad.

JAZÕKOV: Sul on õigus, filosoof.
Ettevaatus ennekoike.

WULFF: Nii et kõik on korras?

JAZÕKOV: Paistab küll. Asjad on
siis nõnda. Vastu õhtut sõidab pere-
mees Riia teed välja koos kutsari ja
teenriga. Hommikul olete seal.

WULFF: Loodan seda.

JAZÕKOV: Aga teenri rõivad?

WULFF: Rõivad on olemas. Hom-
me keskpäeval annan üle. (*Vojeikov
liigatab.*) Tasa! Kas kuulsid?

JAZÕKOV: Pole midagi. Sulle pais-
tis. Räägi edasi...

WULFF: Lõpetame seal.

Lahkuvad.

VOJEIKOV: Huvitav. Tundub, et
poisid mängivad tõsist mängu. Pere-
mees, teener, kutsar. Trio. Peremees
on Wulff. Kutsar on kohalik... leiti
tuttavate seast. Aga teener? See per-
soon on võib-olla kõige põnevam.
Kes siis? Küll ma välja uurin!

*Tuleb Saša, märkab Vojeikovit, tabab
minema lipsata.*

VOJEIKOV: Saša!

SAŠA: Milles asi?

VOJEIKOV: Kuidas sa end ülal
pead? See tuuletallaja keerleb ko-
gu aeg su sabas ja sina lased kõrvad
lonti...

SAŠA: Niisugune toon, armuline
härä... (*Tabab lahkuda.*)

VOJEIKOV: Pea nüüd! Teda ei saa
üldsegi usaldada! Räägin sulle täie
tõsidusega. Omas majas ei saa rahu!

SAŠA: Lase mul siis sõita Murato-
vosse.

VOJEIKOV: Milleks sulle Mura-
tovo?

SAŠA: Ma olen väga väsinud. När-
vid on läbi. Nii sulle kui mulle oleks
parem...

VOJEIKOV: See Muratovo... Kõik
on lausa lolliks läinud.

SAŠA: Palun, Aleksandr! See on
meile mõlemale väga tähtis.

VOJEIKOV: Õde pani selle sulle
pähe? Ei lähe läbi! Ja rohkem sellest
ära iitsatagi! (*Lahkub.*)

Tuleb Jazõkov.

JAZÕKOV: Aleksandra Andre-
jevna, viimaks ometi leian teid ük-
sinda.

SAŠA: Ärge tulge lähemale, Nico-
las!

JAZÓKOV: Mis on juhtunud?

SAŠA: Ärge tulge lähemale!

JAZÓKOV: Kas te kardate mind?

SAŠA: Ma ei karda teid põrmugi! Vabandage... külalised ootavad. (*Suundub ukse poole.*)

JAZÓKOV: Kas te arvate, et ma hakkain tunnetest rääkima? Sootuks muust. (*Saša jääb seisma.*) Siin on asjad niiviisi. Võib-olla oleks teil võimalus ära sõita.

SAŠA: Ära sõita? Kuhu? Rääkige ometi!

JAZÓKOV: Välismaale.

SAŠA: Välismaale?

JAZÓKOV: Kristjan Jaak Peterson tuleb kutsariks. Ta on ju maarahva hulgast. Kui te nõustuksite, ma võtaks rõõmuga kõik asjatoimetused...

SAŠA: See on võimatu, Nicolas. See on täiesti võimatu. (*Labkub.*)

Tuleb Wulff.

WULFF: Nicolas, Vojeikov vaatab mind kuidagi imelikult...

JAZÓKOV: Ta vaatab kõiki niimoodi...

WULFF: Mis sinuga lahti on?

JAZÓKOV: Ta kohtleb mind nagu armunud poisikest!

WULFF: Kas tahad veel ühe skandaali korraldada?

JAZÓKOV: Ei. Näib, et ma just hakkasin midagi mõistma. See rangus ei tule talle just kergelt kätte.

WULFF: Noh, ja mis ma sulle ütlesin?

JAZÓKOV: Ma sunnin ta end ära kuulama. Küll sa näed!

Eesriie.

Viies pilt

Vojeikovite vöörastetuba. Protassova palvetab pühanurgas.

PROTASSOVA: Issand, heida armu... saada neile õnne...

Tuleb Anna.

ANNA: Andke andeks, Jekaterina Afanasjevna... (*Tabab labkuda.*)

PROTASSOVA: Jääge siia, Anna Nikolajevna, istuge veidi minu seltsis. Kuhu kõik on kadunud? Jätsid teid maha?

ANNA: Zizi läks Derptiga hüvasti jätma. Armus meie linnakesse, ei ta ha enam äragi sõita.

PROTASSOVA: Me kõik armastame seda linna. Oleksime võinud siin õnnelikud olla... kui jumal oleks tahtnud.

ANNA: Ärge piinake end, Jekaterina Afanasjevna.

PROTASSOVA: Ma nutan tütarde pärast. Maša ja Basil armastasid teineteist nii väga... Tõesti — nad on teineteisele määratud. Ja mina ei lubanud, mõtlesin — see poleks Jumalale meelepärane.

ANNA: Miks?

PROTASSOVA: Me oleme ju Basiliga poolvend ja -õde. Kuidas kõik mind veenda üritasid... Ja mina ajasin vastu. See polnud lihtne... Ema on tal ju... teate, vangistatud türklanna. Kes oleks julgenud? Pealegi on Basil vaene. Tal oli mõis, aga selle andis ta Sašale kaasavaraks.

ANNA: Näete, missugune ta on...

PROTASSOVA: Maša oli tookord päris otsa lõppenud: ei tahtnud mulle vastu hakata ja muudkui nuttis tema pärast... Aga kui siis Vojeikov perre tuli — siis läks ta elu päris põrguks...

ANNA: Ta tundub ometi nii seltsiv ja viisakas...

PROTASSOVA: Just-just... „seltsiv ja viisakas”. Kõigi majalistega „selt-

siv”... Ta pühendas mulle värsse, patras oma uhkest pärandusest ja ma andsingi Saša talle naiseks.

ANNA: Kes ta majja tõi?

PROTASSOVA: Eks Basil ju tõi. Muretses talle ka siinse professori koha. Ja nagu ta siia kolis — sest saadik pole enam mingit elu. Ta tegi Maša elu võimatuks... Basil ise palus tal Moieri ettepanek vastu võtta... muud väljapääsu polnud.

ANNA: Ja Saša?

PROTASSOVA: Ärge mitte küsi-ge... ei taha kohe rääkidagi...

ANNA: Kui ei teaks, ei usukski. Ta tundub ju olevat nii õnnelik naine.

PROTASSOVA: Ta oskab olla. Ise loom. Täitsa minusse. Mulle pole see kasuks tulnud. Oleksin võinud leebem olla. Arvasin, et saan kõigest aru... et tean, mis on õige... ja tuleb välja, et rikkusin nende elu ära. (*Nutab.*)

ANNA: Ärge kurvastage, Jekaterina Afanasjevna. Kui jumal annab, võib kõik veel muutuda...

PROTASSOVA: Vaevalt küll. Nüüd on üks tee — kannatada. Pais- tab, et jalutajad tulid tagasi. Lähme nende juurde.

Lahkuvad. Tuleb Maša. Tema järel Moier.

MOIER: Maša!

MAŠA: Mis nüüd?

MOIER: Uuele kuraatorile vürst Lievenile esitleti äsja professoreid. Tutvudes andis ta paljudele mingi paberi. Kui tuli Vojeikovi kord... Ei, ma ei saa...

MAŠA: Rahune, istu...

MOIER: Kui Vojeikov lähenes, pahvatas vürst: „Ma ei soovi teid näha. Kõik need salakaebused teie kohta, härrased, on kirjutatud see isand!”

MAŠA: Oh, kas sa ise kuulsid?

MOIER: Õnneks mitte.

MAŠA: Vaene Saša! Mis temast saab?

MOIER: Kuidas ma peaksin nüüd temaga käituma? Ma ei saa ju teha nägu, et midagi pole juhtunud...

MAŠA: Palun, Johann, Saša pärast...

MOIER: Ma püüan.

MAŠA: Kui ainult Basil ja Nicolas teada ei saaks... missugune häbi! Salakaebajale ei anna keegi kätt. Tema majast hakatakse versta kauguselt mööda käima.

MOIER: Sul on õigus. See on väga tõsine asi.

MAŠA: Ja Saša ei tohi teada. Ta veenis mind aina, et tal on vaja Muratovosse sõita. Nüüd ma näen ka ise — on tõesti vaja. Aga kuidas seda teha?

MOIER: Mõtleme midagi välja... Rahune, sa ei tohi muretseda. Lähme oma ruumidesse.

Lahkuvad. Tuleb Vojeikov, istub malelaua taha. Siseneb Jazõkov, tema järel Wulff.

WULFF (*ulatab kompsu*): Siin on rõivad. Peidame kuhugi siia.

JAZÕKOV: Vaatame, kas kõik on ikka korras...

WULFF: Mis siin vaadata... kõik lubati täpselt kokku panna.

JAZÕKOV: Aga siiski... (*Avab paki, mõlemad kangestuvad hämmastusest.*) Mis see on? Hiiglasele?

WULFF: Ma kinnitasin ometi noorikule korduvalt — mees on sinu kasvu.

JAZÕKOV: Kujutlen meie miniatuurset pedantset etiooplast niisuguse koljati kaltsudes...

WULFF: Kähku! Vahetame välja või hangime uued. Lähme!

Lahkuvad.

VOJEIKOV: Näe siis, kes on teener! Olen ma vast tobu! Ei taibanud. Etiooplane. Hannibali järglane. Tuleb Moieri juurde operatsioonile. See on alles šanss. Viimaks tõmbasin ka mina trumpässa välja. Kas panna see kaart mängu? Saaks kehkenpüksiga arved klaarida... Kuid see on ju — Puškin. Noh, ja mis siis? Tuleb kõik veel läbi mõelda. Peasi on — mitte kiirustada. Aeg paneb kõik paika. (*Lahkub.*)

Eesriie.

Kuues pilt

Vojeikovite võõrastetuba. Laua taga Saša, Maša ja Protassova. Kerivad lõnga.

PROTASSOVA: Külalistega on ikka palju tegemist. Muidugi on see meeldiv, kuid väsitav. Tundub, et jäädi rahule.

SAŠA: Nii palju melu, naeru — alles täna hommikul. Ja järsku vaikus. Maja oleks nagu välja surnud.

MAŠA: Hea on ka sinuga kahekesi olla.

SAŠA: Ning Jumalaga suhelda...

MAŠA: Ära naljata, sa ju tead...

SAŠA: Anna andeks... ma ei hakka...

PROTASSOVA (*Mašale*): Kuhu sinu abikaasa kadus?

MAŠA: Läks Basiliga noote jagama. On juba hilja. Peab minema...

PROTASSOVA: Milleks kiirustada. Te elate ju kõrvtuti.

SAŠA: Meel läks kuidagi kurvaks. Kõik on nii norus... Ja mis Nastjaga lahti on, kes teab?

MAŠA: Ma märkasin ka... käib ringi kui õnnetusehunnik...

SAŠA: Nägu ära nutetud...

PROTASSOVA: Mõni tühiasi...

MAŠA: Juba kolm päeva... püüab nurka pugeda...

PROTASSOVA: Issake! Mis kõikeid küll huvitab!

SAŠA: Vahest sai Muratovost kirja?

MAŠA: Või tuli seal keegi käima?

PROTASSOVA: Muratovost pole kedagi käinud.

SAŠA: Peab ristiisa paluma... las katsub välja uurida. Piiga armastab teda kõige rohkem.

PROTASSOVA: Tegelete aina tühi-asjadega. Olen tüdinud! Aidake mul parem salvi peale määrada, õlg teeb häda.

Kõik kolm lahkuvad. Ringi piiludes tuleb Nastja, komps käes, pakib midagi sisse. Märkamatult siseneb Žukovski ning jälgib teda üllatunult.

ŽUKOVSKI: Nastja!

NASTJA (*pöörab ümber*): Oh!

ŽUKOVSKI: Mis sinuga lahti on? (*Nastja nutab.*) Noh, mis nüüd? (*Silitab ta pead.*) Mis juhtus? Kuhu sa minna tahtsid? (*Nastja nutab lahinal.*) Kas keegi tegi liiga?

(*Tüdruk noogutab.*) Petruška? Aina keerles su ümber. (*Tüdruk raputab pead.* Žukovski taipab järsku, et asi on tõsine, käib vaikides mööda tuba.) Aleksandr Fjodorovitš? (*Nastja nutab häälekalt.*)

Ja sina tahtsid ära joosta? Kuhu siis? Muratovosse? (*Nastja noogutab.*) Või nii... Homme sõidad minuga koos esialgu Peterburisse...

NASTJA (*nuttus*): Ta ei lase mind minema...

ŽUKOVSKI: Küll ta laseb. Viin su heade inimeste juurde... siis vaatame edasi. Ja ära hinga kellelegi sõnakestki. Said aru?

NASTJA: Sain küll...

ŽUKOVSKI: Võid minna.

Nastja labkub. Žukovski käib mõttes ringi, raputab pead, labkub tema järel. Tuleb Saša raamatuga, istub lugema. Aknast ronib sisse Jazõkov. Lävele ilmub Vojeikov, astub varjus tagasi ukse taha.

SAŠA: Kas te olete hulluks läinud, lahkuge kohe, Nicolas...

JAZÕKOV: Aleksandra Andrejevna, palun kuulake mind ära... kaks sõna...

SAŠA: Lahkuge otsekohe, silmapilk! Ma ei hakka teid kuulama!

JAZÕKOV: Seekord tuleb kuulata. Ma ei lahku, kuni pole öelnud...

SAŠA: Te hukutate mu, paha inime!

JAZÕKOV: Kuid ma armastan teid ega taha seda varjata!

SAŠA (*suleb kõrvad*): Ma ei kuule... ei kuule... ei kuule...

JAZÕKOV: Kuulete! (*Vasakpoolsest uksest tuleb Maša ja seisatab hämmeldunult.*) Hing valutab teie pärast... Teie mees...

SAŠA: Mitte sõnagi minu mehest...

MAŠA: Nicolas! Saša! Mis siin toimub?

JAZÕKOV: Ärge ehmuge, Maria Andrejevna, ma tahtsin öelda vaid üht asja Aleksandra Andrejevna ja lahkun kohe. (*Astub akna poole.*)

Vojeikov siseneb võõrastetuppa.

VOJEIKOV: Miks siis läbi akna?

JAZÕKOV: Andke andeks, Aleksandr Fjodorovitš, ma tahtsin vaid...

VOJEIKOV: Huvitav oleks teada, mida te tahtsite?

JAZÕKOV: Siin on niisugune lugu... uus laul...

VOJEIKOV: Ah laul... Milline süütu tegevus...

SAŠA: Sa ei saanud aru, Aleksandr...

VOJEIKOV: Ma sain väga hästi aru. Paljudele ei ole tänapäeval kodukolde pühadust enam olemas.

Kära peale tulevad Žukovski ja Moier.

MAŠA: Mis puutub siia Saša? Jumal hoidku!

VOJEIKOV: Jäta jumal rahule... ole yait! Kus mul vagatseja väljas!

ŽUKOVSKI: Aleksandr! Oled sa hulluks läinud!

VOJEIKOV: Ah! Veel üks kaitseingel!

ŽUKOVSKI: Ta on lihtsalt endast väljas. Seda ei maksa tõsiselt võtta.

VOJEIKOV: Sind ei maksa tõsiselt võtta, Basil. Muide, väljaspool abielu sündinud ajavad end miskipärast alati kõige rohkem puheville...

SAŠA: Tule mõistusele, Aleksandr!

VOJEIKOV: Sina ka! Endistel aegadel osati truudusetuid naisi taltsutada... Ma veel sulle...

JAZÕKOV: Olge ettevaatlik...

VOJEIKOV: Teie, härra *studiosus*, võiksite yait olla! Teie oletegi skandaali põhjus...

JAZÕKOV: Ei mõtlegi. Ma armastan Aleksandra Andrejevna ning teatan kõigi kuulates, et ei tunne väarikamat naist ega truumat abikaasat.

VOJEIKOV: Suvatsege silmapilk lahkuda minu majast!

Jazõkov väljub raevunult.

SAŠA: Sa veel kahetsed seda, Aleksandr...

VOJEIKOV: Kes meist kahetseb, seda saame varsti teada...

ŽUKOVSKI: Na-a-astja!

MAŠA: Misjaoks sa teda kutsud?

ŽUKOVSKI (*vaatab Vojeikovi poole*): Võin ka mitte kutsuda. Ma võtan ta homme kaasa. Ta sõidab Muratovosse. Hakkas koduste järele igatsema. (*Pöördub Vojeikovi poole.*) Sa pole ju vastu?

VOJEIKOV (*läbi hammaste*): Sõitku pealegi.

SASA: Mina sõidan ka Muratovosse. Mina ka! Ma ei saa siia jääda.

VOJEIKOV: Vaata aga vaata! Sinuga me veel räägime.

MAŠA: Saša peab kindlasti ära sõitma.

MOIER: Sašal on närvid läbi. Ta peab tingimata ära sõitma.

VOJEIKOV: Ah! Doktor tegi ka suu lahti! Nüüd on kõik koos.

MOIER: Sašale on terviseparanduseks vaja maaõhku.

VOJEIKOV: Ka Derptis on väga hea õhk.

MAŠA: Ta ei või siia jääda!

VOJEIKOV: Säh sulle! Vandenõu!

MAŠA: Ta on tõesti hulluks läinud!

VOJEIKOV: Ole vait, neetud kupeldaja! Soosid liiderlikkust?

Korraldad õele õiseid kohtumisi? Ja ise oled ka tubli. Ma panen imeks teie käitumist, Johann Filippovitš.

Mina teie asemel vaataksin paremini oma naise järele.

Moier suundub ähvardavalt Vojeikovi poole.

MAŠA: Palun, Johann!

MOIER: Jah, härrased, ma unustasin teile rääkida. Eile esitleti uuele kuraatorile, vürst Lievenile, professoreid. Ning siis, kui...

VOJEIKOV: Olgu pealegi. (*Sašale.*)

Võid sõita. Te kõik tahtsite seda? Olgu teie tahtmine. (*Kõrvale.*) Kõik laheneski! (*Lahkub.*)

Eesriie.

Seitsmes pilt

Žukovski tuba. Hommik. Ta valmistub ärasõiduks.

NASTJA: Vassili Andrejevitš! Teile on külalised.

Väljub, Žukovski tema järel. Kostavad hääled: „Tere! Bon matin!” Sisenevad Žukovski, Jazõkov ja Wulff.

ŽUKOVSKI: Astuge sisse. Mul on hea meel. Kui on tarvis, võin midagi Peterburisse kaasa võtta. Kas te tulite hüvasti jätma?

JAZÕKOV: Ja eilse eest tänama. Kui poleks olnud teid...

ŽUKOVSKI: Ega siis mina üksi. Astusime välja kõik koos. Tuli vahva lahing, eks?

WULFF: Mul oli teist hoopis teine ettekujutus. Mees nagu vaha. Aga selgus, et on hoopis ränikivi.

ŽUKOVSKI: Teie, kulla inime, ne, kipute kalduma ühest äärmusest teise.

JAZÕKOV: Meil on uudiseid, Vassili Andrejevitš.

ŽUKOVSKI: Ja nimelt?

JAZÕKOV: Kiri Puškinilt. Just toodi Moierile. See tähendab, et ta sõidab siia.

ŽUKOVSKI: Me siis ikka kohtume temaga Derptis. See on rõõmsõnum. Aga ma ju sõidan ära. Milline ebaõnn! Millal teda on oodata?

JAZÕKOV: Me ei tea isegi.

WULFF: Kirjas on kindlasti öeldud.

ŽUKOVSKI: Nastja! (*Nastja tu-*

leb.) Anna Johann Filippovitšile edasi minu alandlik palve. Las ta astub minu juurest läbi, kui pole väga hõivatud. (*Nastja lahkub.*) Tundub, et teie olete miskipärast närvis?

JAZŌKOV: Põgenemiseks on kõik valmis. Kui vaid midagi untsu ei läheks!

ŽUKOVSKI: Selle pärast pole tarvis muretseda.

WULFF: Miks siis?

ŽUKOVSKI: *Tout simplement.* Mingit põgenemist ei tule. Puškin ei põgene.

WULFF: Loobub?

JAZŌKOV: Pöördub tagasi Mihhailovskojesse?

ŽUKOVSKI: Pöördub tagasi. Kujutage ette.

WULFF: Ta on ju seal nagu elusalt maetud. Kurdab igas kirjas: „Mihhailovskoje lämmatab mind...”

JAZŌKOV: Ümberringi pole hingegi. Täielik kõrb.

ŽUKOVSKI: Polegi nii väga kõrb. Trigorskoje on sealsamas.

JAZŌKOV: Naiste maailm.

ŽUKOVSKI: Örnema soo jaoks on tal alati silmi jätkunud.

JAZŌKOV (*vaatab aknast välja*): Tõld on ees, Vassili Andrejevitš.

ŽUKOVSKI: Ma näen. (*Laiutab käsi.*) Kuni selgust pole, ei hakka ma sõitma. Kuid minu arvates on teie vaev ja mure asjatu...

WULFF: Ta ju unistab põgenemisest. Näeb seda uneski.

ŽUKOVSKI: See on ju Puškin! Mõttes on ta juba sada korda põgenenud. Ja olnud kindlusevangis. Ning Solovetsi kloostri. Kujutluses.

JAZŌKOV: Me ju teame, et ükskord on ta juba asutanud end Peterburi poole teele.

ŽUKOVSKI: Noh, see oli Peterburi. (*Vaatab aknast välja.*) Reisikraam

viidi peale. Kuhu see Nastja jääb?

JAZŌKOV: Mõelge ometi, Vassili Andrejevitš, missuguse jõleda järelevalve all ta on...

WULFF: Ma ise nägin. Kõik kirjad loetakse läbi.

ŽUKOVSKI: Järelevalve on solvav. Ei vaidle vastu. Kuid mida kõike ta oma kolkas on kirjutanud! Millised „Onegini” ja „Godunovi” värsid!

WULFF: Teate, kui palju neid nuhke on? Iona, Rokotov, Peštšurov, Aderkas...

ŽUKOVSKI: Tean. Ja kahjuks kogu Sergei Lvovitš. Ja ometi istub ta öhtul laua taha... võtab sulle... paber... Muusa sirutab tiibu — ja ta ongi vaba!

WULFF: Tore vabadus — veltveebli kepi all!

ŽUKOVSKI (*vaatab aknast välja ning hüüab*): Kinnitage kõik korralikult!

JAZŌKOV: Kas te olete mõelnud, mis temast edasi saab? Siin on ta ju hukule määratud.

ŽUKOVSKI: Saatust ei tea keegi ette. Mina usun, et midagi kohutavat ei juhtu. Järelevalvest halvemat ei tule.

JAZŌKOV: Oleks asi vaid järelevalves! Kogu Venemaa on nagu sundasumine. Me kõik oleme järelevalve all, ümberringi on ainult orjad. Ja mitte ainult pärisorjad. Siin on kõik orjad!

Я видел рабскую Россию.

Перед святыней алтаря,

Гремя цепями, склонивши выю,

Она молилась за царя.⁸

ŽUKOVSKI: Kelle värsid need on? Teie omad?

JAZŌKOV: Minu omad. Aga ka tema kirjutaks alla.

⁸ *Ma nägin ikkes Venemaal. / Pühakojas altari ees, / Kael painutatud, ahelates, / Ta palvetamas tsaari eest.*

ŽUKOVSKI: Värsid on head. Mis tulipead te küll olete! Kohe kõik ongi orjad? Kas teie olete ori? Ja niisuguseid on palju. Te peate mõistma... Puškin ei saa läbi ilma Venemaata. Te ütlete — „lämbub”... Kuid Venemaast eemal, selle maata tema ümber, ei kirjutaks ta ridagi. Ja mitte kirjutada tähendaks talle — mitte elada.

WULFF: On ka pagenduses kirjutatud. Dante „Jumalik komöödia”, Byroni „Don Juan”.

ŽUKOVSKI: Puškin ei suudaks. Ei suudaks. Ma ei saa teile seda tõestada, loogilisi väiteid mul pole, kuid ma tunnen südames. Ei suudaks. (*Pöördub Jazókovi poole.*) Aga kui teile praegu tehtaks ettepanek — kas teie sõidaksite?

JAZÓKOV: Mina pole ju pagenduses. Ega järelevalve all...

ŽUKOVSKI: Aga ikkagi?

JAZÓKOV: Ma pole selle üle mõelnud. Ei tea... Võib-olla on teil õigus.

WULFF: Ja teie arvate... kui ta jõuaks Derpti... kaless on ukse ees... passid on korras... varsti on Riia... siis Königsberg... ees on Pariis, Napoli... ja ta ei sõidaks?

ŽUKOVSKI: Ei sõidaks. Pöörduks Mihhailovskojesse tagasi.

WULFF: Mitte mingil juhul! Olen valmis ükskõik mis kihlvedu sõlmima! Panen pea pandiks.

ŽUKOVSKI: Pead läheb sul veel vaja.

Tuleb Moier, kiri näpus.

MOIER: Härrased! Eksitus! Puškin ei tule! Tema Majesteet ei suvatsenud anda luba operatsiooniks Derptis.

ŽUKOVSKI: Näe, kuidas asi pöördus! No mis siis ikka! (*Jazókovile.*) Meie vaidlus ei lahenenud... ärge pange pahaks...

JAZÓKOV: Miks ei lahenenud?

Lahendatud! Puhtalt vene moodi!

ŽUKOVSKI: See moodus polegi alati halb. Jah, oleksin äärepealt unustanud... andke edasi minu tänu Augustile. Värsid said lauluks, see on poeedi suurim rõõm, ma poleks osanud sellest unistadagi... Võime sõita! Nastja, kutsu Saša siia! Püüan varsti tagasi tulla. Peatse kohtumiseni!

Kõik väljuvad.

Eesriie.

1983—2012

Vene keelest MALLE ja SILVI SALUPERE

Näidend on kirjutatud 1983. aastal ja ilmus ajakirjas „Võšgorod” („Вушгород” 1995, nr. 1/2. Tallinn, lk. 39—63. Vt. ka: <http://www.rut-henia.ru/volpert/intro.htm> või www.ut.ee/~lar2).

Siinse tõlke aluseks on näidendi uus, parandatud ja täiendatud versioon.

A. P.